

je rizika, která je třeba zohlednit při zpracování následně studie proveditelnosti, případně realizaci pilotního projektu.

Dalším krokem v představení institutu SPD odborné veřejnosti byla senátní konference s názvem „Služby pro domácnosti - příležitost pro zaměstnanost a flexibilitu trhu práce“. Ta se konala 11. února 2014 za podpory Unie zaměstnavatelských svazů ČR a záštitu nad ní převzal Ing. Zdeněk Škromach, místopředseda Senátu Parlamentu České republiky. Na konferenci vystoupila řada českých a zahraničních expertů a významných hostů. Zahraniční experti prezentovali zkušenosti se SPD v evropských zemích a dále postoj Evropské komise

k tomuto institutu. Výstupy konference jsou k dispozici na webových stránkách Unie zaměstnavatelských svazů ČR - www.uzs.cz. Z reakcí odborné veřejnosti na výstupy konference bylo identifikováno další riziko, resp. obava spojená se zavedením SPD v České republice, a to ta, že dotace poskytované na podporu SPD budou deformovat trh práce. Pokud totiž budou existovat dvě firmy zabývající se poskytováním stejných služeb, kdy jedna z nich bude dostávat dotaci na práci svých zaměstnanců a druhá ne, je logické, že firma s dotacemi bude konkurenčně výhodnější. Je nutno uvést, že SPD bez problémů fungují v evropských zemích, jako

jsou Francie, Belgie, Finsko atd., a v žádné z těchto zemí nedošlo k deformování trhu práce. Je ale nezbytné zabývat se tímto rizikem, stejně jako ostatními riziky identifikovanými studií Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i., a to v rámci studie proveditelnosti a dalších odborných diskusí.

1 Evropská komise, DG zaměstnanost, sociální záležitosti a sociální inkluze, poznámka ke službám pro domácnost, prosinec 2011.

2 Cancedda, 2001, Zaměstnanost ve službách pro domácnost, Eurofound.

Autor je výkonným ředitelem Unie zaměstnavatelských svazů ČR.

Zajímavosti ze zahraničního tisku

Globální trendy zaměstnanosti 2014

Zpráva o globálních trendech zaměstnanosti 2014 (Global Employment Trends 2014) vydaná ILO uvádí, že růst zaměstnanosti je slabý, nezaměstnanost nadále stoupá, zejména mezi mladými lidmi, a velký počet odrazených potenciálních pracovníků zůstává mimo trh práce, což dokládají tyto údaje: v roce 2013 se počet nezaměstnaných zvýšil o 5 milionů na téměř 202 milionů, z trhu práce vypadlo zhruba 23 milionů pracovníků, bylo nezaměstnáno 74,5 milionu lidí ve věku 15–24 let a míra nezaměstnanosti mladých dosáhla 13,1 % a okolo 839 milionů pracovníků žilo se svými rodinami za méně než 1,25 US dolaru na den. Do roku 2018 se podle odhadů zvýší počet osob hledajících práci o více než 13 milionů.

V řadě sektorů sice vzniká zisk, ale ten se nedostává do reálné ekonomiky, čímž se zhoršuje perspektiva dlouhodobé zaměstnanosti. Podle současných trendů by do roku 2018 mělo být vytvořeno dalších 200 milionů pracovních míst, což je méně, než je potřeba k tomu, aby byl absorbo-

ván rostoucí počet nově přichozích na trh práce. Proto je třeba, aby se změnila politika, byl urychlen vznik nových pracovních míst a podniky, které je vytvářejí, byly v tomto směru podporovány.

Ve zprávě je zdůrazňována nutnost integrovat mladé lidi do pracovní síly. V současné době je nezaměstnaných 74,5 milionů mužů a žen ve věku do 25 let a globální míra nezaměstnanosti je vyšší než 13 %, což je více než dvojnásobek celkové globální míry nezaměstnanosti.

V rozvíjejících se zemích zůstává vysoká incidence neformálního zaměstnávání a zmiřňuje se i tempo zlepšování kvality pracovních míst, což vede k tomu, že se z chudoby dokáže vymanit méně lidí. V roce 2013 se počet pracovníků žijících v extrémní chudobě (za méně než 1,25 US dolaru na den) globálně snížil jen o 2,7 %, což je jedno z nejnižších snížení za posledních 10 let s výjimkou krizových let.

Globální oživení na trhu práce je negativně ovlivňováno deficitem agregované poptávky. V řadě rozvinutých ekonomik na

soukromé podniky a domácnosti silně dopadlo omezování veřejných výdajů a zvýšení daní z příjmů a DPH. Nedostatečná koordinace mezi monetární a fiskální politikou navíc výrazně zvýšila nejistotu na trhu práce, protože zaměstnavatelé často váhají nabírat pracovníky nebo provádět dlouhodobé investice.

Období nezaměstnanosti se výrazně prodlužuje, v některých zemích, jako jsou Španělsko nebo Řecko, lidé hledají práci dvakrát tak dlouho než před krizí. Mnozí jsou tím odrazeni a zůstávají mimo trh práce, což vede k zastarávání a ztrátě jejich kvalifikace a zvyšuje dlouhodobou nezaměstnanost.

Podle autorů zprávy by více na zaměstnanost zaměřená politika a zvýšení pracovních příjmů podpořily ekonomický růst a tvorbu pracovních míst. V rozvíjejících se ekonomikách je k tomu třeba navíc posílit sociální ochranu a podporovat přechod do formální zaměstnanosti, což by rovněž podpořilo agregovanou poptávku a globální růst.

Zdroj: ILO

Vyšší mzdy umožní růst ekonomiky

Mnozí z 2500 politických a ekonomických lídrů na lednovém setkání v Davosu považovali za největší hrozbu globální ekonomiky rostoucí rozdíl mezi bohatými a chudými. Během posledních 20 let se rozdělování příjmů posunulo ve prospěch bohatých, přičemž relativní příjmová pozice chudých a větší části střední třídy se ve většině zemí včetně USA, Německa a Číny zhoršila. Podle publikace ILO „Wage led growth: An equitable strategy for economic recovery“ tento trend jen částečně souvisí s technologickými změnami. Důvodem, proč na pracující připadá menší podíl národního příjmu, je politika posledních 30 let

umožňující distribuci příjmu ve prospěch kapitálu na úkor práce. Její podíl na příjmu začal v mnoha rozvinutých ekonomikách klesat zhruba v 80. letech, a to včetně USA a Japonska, a podobný trend byl zaznamenán v poslední době i v silně se rozvíjejících zemích, hlavně v Číně. A navíc byl tento menší podíl příjmů na straně práce stále rozdělován nerovně mezi pracovníky.

Nová kniha ukazuje dosti depresivní, ale známý obrázek. Podíl práce na distribuci příjmů v rozvinutých zemích klesl o 10 procentních bodů ze své maximální úrovně v pozdních 70. letech. Toto vý-

znamné snížení ale obsahuje ještě hlubší ekonomickou nerovnost, protože na horní 1 procento vydělávajících připadá neadekvátní podíl z těchto příjmů. Pokud by se toto jedno horní procento nepočítalo, podíl obyčejných pracujících na distribuci příjmů by dále klesl od dalších 2–6 procentních bodů. Podle autorů posun distribuce ve prospěch kapitálu a nárůst příjmové nerovnosti omezil ekonomický růst a zvýšil ekonomickou nestabilitu.

Kniha analyzuje dvojí funkci mezd v tržní ekonomice. Nejsou jen nákladem, ale také zdrojem poptávky a produktivity. Autoři tvrdí, že kdyby hodně zemí v jednu

chvíli posunulo distribuční politiku ve prospěch práce, došlo by k výraznému zvýšení poptávky a růstu a k poklesu nerovnosti. Podle jejich odhadu by simultánní zvýšení podílu práce na příjmech ve všech zemích G20 o jeden procentní bod zvýšilo celkový domácí produkt o 0,36 procentního bodu. Vzhledem k tomu, že na ekonomiky G20 připadá přes 80 % světového domácího produktu, strategie mzdami taženého růstu by se dala vážně považovat za globální politickou alternativu, jejíž realizace si vyžádá změnu politiky a koordinaci na globální úrovni.

Autoři požadují, aby se změnil pohled na roli mezd z hlediska makroekonomiky a politiky růstu. V některých zemích jsou již patrné významné posuny v této oblasti. Vláda USA si uvědomila negativní ekonomické dopady nerovnosti a přijala aktivní politická opatření včetně návrhu federální vlády na významné zvýšení minimální mzdy. V jednotlivých státech USA ani nečekali na rozhodnutí kongresu a rovnou zvedli lokální minimální mzdy. Čínská vláda zavedla radikálnější politickou reformu, která má vést k posunu ekonomiky z exportně taženého modelu k více vyváž-

ženému, který podporuje ekonomiku prostřednictvím vyšších mezd a aktivní redistributivní politiky. V Německu se v poslední době rozhodli zavést statutární minimální mzdu s cílem zajistit efektivní mzdové minimum pro pracovníky s nejnižšími mzdami. Podobnou aktivní intervenci lze vidět v Japonsku, kde vláda pobízela sociální partnery, aby se zvedly mzdy jako nástroj zvýšení domácí poptávky. Tyto změny politiky znamenají první krok ke snížení nerovnosti, ale jsou stále příliš malé na to, aby změnil trend.

Zdroj: ILO

Informační servis čtenářům

Politika, praxe a instituce trhu práce v nejistých dobách

Heyes, Jason - Rychly, Ludek (eds.) Labour Administration in Uncertain Times. Policy, Practice and Institutions. ILO, EE, 2013. 254 s. ISBN 978-92-2-127489-6

Kniha „Labour Administration in Uncertain Times“ se v 10 kapitolách zabývá jak hodnocením obecného poslání služeb zaměstnanosti, tak jejich významem a proměnami v nedávné ekonomické krizi. Autoři v předmluvě formulují své přesvědčení, že nedostatečně řízená ministerstva práce, poddimenzované a podfinancované veřejné služby zaměstnanosti představují zásadní překážky pro implementaci efektivní politiky zaměstnanosti. Rovněž se domnívají, že zatímco samotnému obsahu politiky zaměstnanosti je věnována velká pozornost ze strany odborné veřejnosti, aspekty jejího institucionálního uspořádání a řízení (včetně důrazu položeného na aktivní nebo pasivní politiku) zůstávají poněkud stranou, a to navzdory podstatným změnám v praktickém uplatňování politiky zaměstnanosti.

Zabývat se praktickou stránkou současné politiky zaměstnanosti je důležité i proto, že v posledním období některé státy realizovaly dílčí změny ve způsobech vládnutí a řízení, stejně jako v metodách financování politiky zaměstnanosti i vymezení cílových skupin. Uvedená publikace se zabývá širšími aspekty fungování institucí politiky zaměstnanosti - jak její organizací a řízením, tak praktickou realizací včetně pracovněprávního zákonodárství, role inspekce práce, spolupráce vlády a sociálních partnerů - a to jak v rozvinutých průmyslových zemích (EU, USA, Japonsko), tak v rozvíjejících se zemích. Autoři dospěli k závěru, že národní systémy řízení politiky zaměstnanosti se v mnoha ohledech liší. Při bližším zkoumání se však ukazuje, že se v nich objevují společné tendence, které souvisejí se snahou zavést do fungování státu a jeho orgánů techniky řízení a rozhodování typické pro soukromý sektor (proces vedoucí k tzv. „enterprising the state“). Tyto procesy souvisejí s opouštěním tradičních organizačních principů založených na hierarchickém

řízení a funkční specializaci a jejich nahrazením novými formami vládnutí. V oblasti politiky zaměstnanosti se jedná o takové procesy jako např. new public management, decentralizace, municipalizace (částečný přesun odpovědnosti za poskytování služeb zaměstnanosti na města a obce), kontraktualismus nebo tzv. agencification veřejných služeb, kdy jsou některé funkce služeb zaměstnanosti vykonávány organizacemi neziskového nebo soukromého sektoru.

Richard Hyman v kapitole 5. však poukazuje na odvrácenou stránku uvedených procesů, kdy se vlády začínají více vyhýbat realizaci nutných, ale také nepopulárních opatření a odpovědnost za ně přenechávají nestátním nebo technokratickým organizacím. Tento proces označuje jako vznik „regulačního“ státu, což ale úplně neodpovídá realitě, protože se spíše jedná o uvolňování státní regulace. Tento proces někteří autoři označují jako tzv. „benchmarking“ a vznik poradenského státu.

Donna Koeltz v kapitole 9 poukazuje na skutečnost, že nové způsoby řízení v oblasti služeb zaměstnanosti často vedou ke smíšeným výsledkům. Přesun poskytování služeb pro lépe zaměstnatelné uchazeče o zaměstnání nestátním subjektům může vést k úspoře finančních prostředků, ale na druhé straně dochází k posílení tzv. creaming-off procesu, kdy je nedostatek pozornosti a služeb věnován špatně umístěným klientům s kumulací různých handicapů na trhu práce. Dle autorky je potřeba největší pozornost věnovat klasifikaci klientů a identifikaci bariéry uplatnění na trhu práce na začátku celého procesu zprostředkování a hledání nového zaměstnání. V Kanadě a Austrálii provádějí uvedenou vstupní diagnostiku veřejné služby zaměstnanosti a až pak dochází k přesunu klientů externím poskytovatelům služeb. Obě země se však nezřikají odpovědnosti za kvalitu těch-

to služeb, za tímto účelem investovaly značné finanční prostředky do monitoringu a evaluace služeb poskytovaných třetí stranou. V jiných zemích, jako Německo a UK, se veřejné služby zaměstnanosti věnují krátkodobě nezaměstnaným uchazečům, kteří jsou relativně snadno uplatnitelní na trhu práce. V případě hůře zaměstnatelných klientů využívají nestátní poskytovatele služeb zaměstnanosti, a to zejména v oblasti specializovaného poradenství, příp. realizace programů aktivní politiky zaměstnanosti. Nedávná reforma služeb zaměstnanosti v Nizozemsku ilustruje další možný přístup - široké využití elektronického systému s přístupem k potřebným informacím pro všechny klienty do cca 6 měsíců trvání jejich nezaměstnanosti. Pomoc se zprostředkováním zaměstnání je poskytována soukromými agenturami, u nichž se musí každý klient povinně registrovat. Autorka formuluje závěr, že je velmi obtížné říct, který model poskytování služeb spojených se zprostředkováním zaměstnání je nejlepší. Dle jejího názoru není možná ani tak důležitá, kdo služby poskytuje, ale spíše jak jsou poskytovány.

Nedávná ekonomická krize, která je považována za největší od dob Velké hospodářské krize ve 30. letech 19. století, přinesla zvýšení role, odpovědnosti i financí pro služby zaměstnanosti ve snaze posílit některá opatření politiky zaměstnanosti a zavést dočasná ochranná opatření. Mělo to svůj význam, protože dopad krize na trh práce v zemích s vyšší ochranou zaměstnání se ukázal být nižší (str. 50). V krizovém období vlády přistoupily zejména k těmto opatřením: zkrácení pracovní doby, a to hlavně v zemích s relativně silnou ochranou zaměstnání, k posílení vzdělávání a profesního výcviku, zavedení nových možností nebo rozšíření stávajících možností podpory zaměstnavatelů při tvorbě